

Referat af årsmøde i Landbohistorisk Selskab fredag den 28. marts 2008 på Forskningscenter Foulum, Det jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Århus Universitet, Tjele.

I årsmødet deltog: Torben Hansgaard, Ellen Warring, Peter Bavnhøj, Birgit Løgstrup, Holger Vilumsen, Janken Myrdal, Henrik Vensild, Carsten Porskrog Rasmussen, Peter Korsgård, Per Grau Møller.

Der var afbud fra: Bo Fritzbøger, Peder Dam, Michael Lerche Nielsen, Bent Jørgensen, Knud Prange, Hans Jørgen Winther Jensen, Inge Lise Pedersen, Gunnar Solvang, Palle Ove Christiansen, Susanne Vogt, Ellen Damgaard, Mogens Rostgaard Nissen, Inger Tolstrup, Søren Bitsch Christensen, Grith Lerche, Helle Ravn, Mette Svart Kristiansen, Peder Dam, Erik Helmer Pedersen, Hans Schultz Hansen, Jørgen R. Rømer, Bjarne Stoklund, Erland Porsmose, Jørgen Mikkelsen, Chr. R. Jansen, Poul Olsen, Michael Hertz, S.P. Jensen, Jens Aage Søndergaard, Annette Hoff, Morten Steanak

Dagsorden

1. Formandens beretning
2. Kassererens beretning
3. Optagelse af nye medlemmer – der foreslås optaget: cand.scient. Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Holbæk.
4. Eventuelt

1. Formandens beretning

Formanden indledte årsmødet med at oplæse mindeord over to medlemmer, der var afgået ved døden i årets løb.

MINDEORD OVER BODIL K. HANSEN 1941 - 2007

Bodil Kirstine Hansen voksede op i Vindbyholt, et landdistrikt mellem Fakse og Præstø. Efter 7. klasse fulgte et efterskoleophold og senere et højskoleophold, hvor hun besluttede at blive højskolelærer. Efter en toårig uddannelse i vævning og broderi fik hun arbejde på forskellige frie skoler. I midten af 1960'erne skiftede hun spor: Efter et ophold i England for at lære sproget tog hun studentereksamen og påbegyndte historiestudiet ved Københavns Universitet. Hun afsluttede eksamenen i 1978 med et 13-tal for sit speciale, som blev udgivet under titlen Skolen i Landbosamfundet ca. 1880-1900.

Efter et kandidatstipendium og nogle eksterne lektorater fulgte i 1983 et seniorstipendium søgt med henblik på belysning af landbofamiliens udvikling ca. 1870-1900. Det var dette projekt der blev afsluttet med bogen: *"Familie- og arbejdsliv på landet ca. 1870-1900. En undersøgelse af ægteskabsdannelse, familieførøgelse og arbejdsliv med særlig henblik på ændringerne i kvindernes arbejde."*, som udkom i marts 2006 på Landbohistorisk Selskab. De mange år fra arbejdet i 1980'erne til udgivelsen skyldtes dels andre bogudgivelser, dels ansættelsen som forskningsmedarbejder på Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning fra 1986 til 1992 samt det, at hun blev ramt af kronisk sygdom.

Bodil K. Hansen var landbohistoriker, i dette ords brede betydning med vægt på sociale, økonomiske og kulturelle forhold. Hendes to hovedområder var *Skolen på landet* og *Familieforhold, navnlig kvindernes situation på landet*. Begge områder, men navnlig det sidste, udforskede hun fra et bredt spektrum af perspektiver, i tid og rum afgrænset til de sidste årtier af 1800-tallets Danmark.

Hendes speciale blev som nævnt trykt som: *Skolen i landbosamfundet. En undersøgelse i Bårse-Mønbo herreders provsti 1880-1900* (1977). Med sin vægt på forældrenes holdning til ansættelse af lærere, klager over lærere m.m. og på sognerådets muligheder som selvstændig faktor over for højerestående myndigheder, præster m.fl. i de årtier hvor der sker stærke brydninger i landbosamfundet, har afhandlingen ikke kun lokalhistorisk, men almen skole- og landbohistorisk værdi. Som en aflægger af arbejdet kom en nyttig artikel om skolehistorisk arkivmateriale med titlen "Skolehistorisk materiale. Landsbyskolen i det 19. århundrede", i *Fortid og Nutid* (1980).

Kvindens forhold på landet, familie- og arbejdsliv var Bodils hovedområde. Hendes opfattelse af udviklingen ca. 1860-1900 kan sammenfattes således: Med opløsningen af fællesskabet i løbet af 1800-tallet blev landbrugsproduktionen tilknyttet den enkelte familie. Denne familiestruktur var en patriarkalsk enhed med husbond og madmor som ledere og med børn og tyende under "uddannelse". Grundlæggende dyder: Indordning, flid, sparsommelighed. Pengeøkonomiens vækst fra 1860'erne betød en begyndende underminering af denne struktur p.g.a. upersonlige markedsmekanismer. Dertil kom den øgede jeg-følelsen og individualisme som blev fremmet af højskole- og andelsbevægelsen - selvom disse bevægelser udadtil skabte nye fællesskaber. Det ny landbosamfund udviklede sig imidlertid i retning af, at der blev flere muligheder for den selvstændiggjorte mand end tilfældet var for kvinden. I det lukkede familiebrug havde kvindens arbejdsindsats været af lige så vital betydning som mandens. Desuden havde husmoderen som regel selvstændig indkomst fra specialområder som mejeri, spinning og vævning - alle arbejdsområder som blev frataget hende omkring 1900. Dermed blev kvinden i langt højere grad end tidligere afhængig af manden som hovedforsørger.

Hun behandlede allerede temaet i sin første større artikel - "*Kvinderne i et grundtvigsk bondemiljø*" i Jørgen Holmgaard (red.): *Det grundtvigske bondemiljø* (Aalborg Universitetsforlag 1978).

Men snart blev *Kvindens rolle i arbejdslivet* det helt centrale tema: Bodil Hansen holdt foredrag på FN's Kvindekongress i København 1980 om andelsmejeriernes betydning for det traditionelle kvindearbejde på gårdene, herunder om mejerskerne på de større gårde og godser. Disse kvinder med en høj uddannelse fik en ublid "skæbne" under produktionsomlægningen og fremvæksten af andelsmejerierne i 1880'erne, og Bodil brugte dem som billede på afviklingen af kvindernes indsats i arbejdslivet i slutningen af 1800-tallet. Foredraget udkom under titlen "*Rural women in late nineteenth-century Denmark*" i *Journal of Peasant Studies* (Vol.9, 1982). Artiklen "Dagligliv på Havarvigården i 1870-80'erne" i *Søllerødbogen* (1984) ligger i forlængelse af disse studier.

Derefter fulgte tre udgivelser af meget høj kvalitet: Den første er "*Hanne og Rasmus: En brevsamling om arbejdsliv, højskole og familiedannelse i 1880'ernes landbosamfund*", (Gyldendal, 1982) - en meget spændende, til tider medrivende brevveksling mellem gårdmandssønnen Rasmus og hans forlovede Hanne, mejerske på sjællandske gårde, begge med et ben i højskolen og den grundtvigske bevægelse. Indledning og efterskrift er en grundig indføring i landbosamfundets udvikling og datidens familiestruktur og kønsroller. Den anden er fire bidrag til kildesamlingen "*Kvinder i opbrud*" (udgivet af Birte Broch m.fl. i 1982). Den tredje er "*Helene Dideriksens dagbog og breve 1875-1891*" (Landbohistorisk Selskab, 1984) som giver et usædvanlig detaljeret indblik i en kvindes opfattelse og oplevelse af de problemer, som kvinder i den tid måtte klare. En fornem udgivelse med fin indledning.

"Familie- og arbejdsliv på landet ca. 1870-1900" er Bodil K. Hansens hovedværk og kronen på hendes forskningsarbejde. Den er baseret på et meget omfattende og yderst varieret kil-

demateriale og var stort set færdiggjort inden 1990. Bogen bygger på hendes tidligere forskning, men hertil kommer ny forskning i temaer som ægteskab, seksualitet og mor-og-barn forhold.

Bodil var også virksom som anmelder, især fra slutningen af 1970'erne til ca. 1990, hvor hun skrev ca. 25 anmeldelser, flest i *Fortid og Nutid*, desuden enkelte i *Historisk Tidsskrift* og *Højskolebladet*. De læseværdige og velskrevne anmeldelser repræsenterer et bredt fagområde, hvilket understreger hendes spændvidde som historiker såvel som hendes oprindelige uddannelse: Bøger om vævning, tekstilforarbejdning, daglig beklædning på landet, folkedragter, skolehistorie, familiehistorie, kvindehistorie, kvinders selvbiografier, litteraturhistoriske biografier over kvindelige forfattere med tilknytning til landbefolkningen (Helene Strange og Marie Bregendal).

Bodil var ikke særlig teoretisk interesseret, men arbejdede strengt metodisk, grundigt og med stor indsigt og ihærdighed. Hun havde en eminent sans for at arbejde i kontekstuelle helheder og en veludviklet, nærmest intuitiv fornemmelse for at finde, udvælge og vurdere kildestof. Hendes skarpe blik for litterær kvalitet i valg af kilder har hver gang gjort hendes udgivelser til noget særligt. I kraft af sin selvstændighed og vilje til at følge tingene virkelig op, lykkedes det hende at give fortiden nye farver og at se og opdage noget nyt. Bodil anlagde en kvindehistorisk vinkel på det landbohistoriske område, mejerskerne er nok det bedste eksempel på, hvad det bragte. Ingen havde skrevet om dem før – ingen havde *set* dem før! Bodil var feminist – hvis man forstår feminist som en der har stor sympati for underkuede eller ikke anerkendte kvinder.

Hendes metodiske dygtighed som historiker kunne overføres til andre felter. Mens hun var ansat på Udviklingscenteret for folkeoplysning og voksenundervisning var hun således medforfatter til en serie utraditionelle rapporter om udviklingsarbejdet på folkeoplysningslovens område. Siden fulgte en række værdsatte biblioteksundersøgelser: *"Folkebibliotekerne og folkeoplysningen"* (1990), *"Højby Biblioteksbutik"* (1992) og *"Folkebiblioteket og lokalområdet"* (1993).

Som foredragsholder foldede den beskedne Bodil sin glade og lyse person ud. Her blomstrede hendes glæde over at dele sin viden med andre. Ligesom hun i sine skriftlige arbejder havde en vældig sans for at finde gode eksempler og citater, kunne hun også som foredragsholder finde de rigtige stemningsmættede billeder. Hun havde i den grad evnen til at fremmane en atmosfære: Det var næsten så man kunne høre fuglene synge og høre suset i bøgetræerne. Som skriftlig formidler hørte hun også til de bedste. Hendes hovedværk blev i 2006 nomineret som et ud af fem til prisen for årets bedste historiske værk, og værket fik her en flot andenplads.

Som akademiker var hun tro mod sin baggrund og dybt forankret i det danske landbosamfund. Hendes grav på Roholte kirkegård ligger med udsigt mod Vindbyholt og den egn hun elskede.

Æret være Bodil K. Hansens minde!

*Mindeordene er skrevet af Margaretha Balle-Petersen
og Nanna Damsholt på grundlag af oplysninger fra
Asgar Simonsen.*

Mindeord over Sofus Christiansen

Professor emeritus Sofus Christiansen døde om aftenen onsdag den 12. december 2007, 77 år gammel. Paradoksalt nok udnævntes han i de samme timer til æresmedlem af Det kongelige danske geografiske selskab af præsidenten, hans kongelige højhed kronprins Frederik. Højtideligheden blev

overværet af protektor hendes majestæt dronning Margrethe II og prinsegemalen i en festsal fuld af selskabets medlemmer, der uvidende gav ham den sidste ære i fællesskab. Sofus havde fået tilbagefald efter en ellers vellykket, næsten mirakuløs, behandling for leukæmi. Hans sidste store oplevelse var gensynet med Bellona på Galatea 3-ekspeditionen i julen 2006. Samme sted foretog han 40 år tidligere banebrydende geografiske undersøgelser, som dannede det empiriske grundlag hans disputats ”Subsistence on Bellona Island” fra 1975.

Sofus Christiansen blev født i 1930 i Dalby nær Haslev. Familien flyttede til København i 1939, hvor Sofus blev student fra Metropolitanskolen i 1949. Han blev knyttet til universitetet som amanuensis i 1962 efter nogle år som gymnasielærer og underviser på Danmarks Lærerhøjskole. I 1966 blev han lektor, i 1970 afdelingsleder, og i 1973 kom udnævnelsen til professor. Sofus Christiansen modtog Det Kongelige Danske Geografiske Selskabs Galathea-Medalje i 1988. Fra 1986-88 var Sofus ansat hos FN som rådgiver for Sahel-regionen.

Undertitlen på disputatsen indeholder begrebet ”cultural ecology”, som kom til at udstikke retningen for Sofus Christiansens undervisning og forskning i økologisk geografi og landbrugsgeografi. Det var udnyttelsessystemet, eller landbrugssystemet, der optog Sofus. Hvordan mennesket, med teknikken som løftestang, udnyttede naturgrundlaget og ressourcerne for at skaffe et stabilt udbytte, eller kunne hæve udbyttet og mætte flere munde uden bæreevnen i økosystemet blev overskredet. Selvom Sofus Christiansen var uddannet cand. mag. som 4-fags naturhistoriker i 1955 med botanik, zoologi, geologi, hovedfag i geografi og speciale i kystmorfologi, var han aldrig determinist. Han var nærmere optimist på menneskehedens vegne, og ledte altid efter det rationelle i udnyttelsen af landskabet, hvad enten det var tørkepræget landbrug i Sahel, traditionelt spadebrug på Færøerne eller rekonstruktion af vestjysk hedebrug i begyndelsen af 1800-tallet. Han brugte ofte ordet ”raffineret” og klassificerede landbrugssystemer i tid og rum i forhold til næringsstof-koncentrations-teknikken.

Det var især fra denne vinkel han var interesseret i landbrugshistorien. I samarbejde med Gudrun Gormsen og Bjarne Stoklund lavede han forsøg på Hjerl Hede efter optegnelser i Peder Knudsen dagbog, hvilket gav ham sæde i Landbohistorisk Selskab. Han elskede at dissekere flyttemarksbrugets eller indmark-udmarkssystemets stofstrømme, energi- og arbejdsforbrug og overbeviste mange om betydningen af korrekt svejdetemperatur og møddingspleje. Sofus Christiansen gisnede gerne om teknikkers raffinement. For eksempel foreslog han, at hjulploven var konstrueret bevidst, så plovfurerne blev stablet på højkant ikke vendt helt rundt. Hermed foregik formuldningen af græskorpen langsommere og fulgte en takt så planterne kunne optage de sparsomt tilgængelige næringsioner uden spild og udvaskning. Til forelæsningserne i dansk landbrug rundsendte Sofus gerne prøver af emmer og enkorn eller fortalte entusiastiske sidehistorier om vandhjul, mergling og brug af gravestok. De bedste stunder var på hans kontor, hvor vi sad en lille skare omkring mødebordet og fulgte et eksklusivt kursus i historiske landbrugssystemer i Danmark, hvor han afslørede sin klassiske dannelse i filosofi og litteratur og en dybfølt kærlighed til det midtsjællandske kulturlandskab, hvor han trådte sine barnesko. Jeg opkaldte min førstefødte søn efter Sofus – det var noget professoren kunne huske - og hver gang vi mødtes sidenhen ærgrede vi os i fællesskab over, at nogen, fx Skov & Naturstyrelsen, endnu ikke havde taget initiativ til at rekonstruere et trevangsbrug og et græsmarksbrug i skala 1:1 i velplacerede landskaber i Øst- og Vestdanmark. Sofus Christiansen var en stor inspirator for mange. Som leder holdt han samling på universitetsgeografien i København i begyndelsen af 1970'erne, hvor natur- og kulturgeografien var splittet. Han vidste og viste, at geografiens styrke var syntesen og ikke ensidig disciplinering. Sofus Christiansens død efterlader et kolossalt tomrum, menneskeligt og fagligt. Han vil blive savnet. Æret være hans minde.

Morten Stenak

Derpå fulgte bestyrelsens beretning

Beretning for Landbohistorisk Selskabs virksomhed 2007-2008

Årsmødet i 2007 foregik den 16. marts på Falster, nærmere bestemt på gården Elysium i Nr. Vedby sogn, hvor Bi Skaarup husede årsmødets 19 deltagere og beværtede os med veltillavet 1700-tals bondekost og moderne lokalt øl. Ved mødet blev museumsinspektør dr. phil. Annette Hoff valgt som nyt bestyrelsesmedlem efter lektor phd. Mette Svart Kristiansen, som blev takket for 6 års god og solid indsats for Selskabet. De øvrige styrelsesmedlemmer blev genvalgt, dvs. med undertegnede som formand. Efterfølgende konstituerede bestyrelsen sig med Henrik Vensild som næstformand, Peter Korsgaard som for kasserer, Annette Hoff som sekretær og Carsten Porskrog Rasmussen som menigt medlem. Ved mødet blev også to nye medlemmer optaget i Selskabet, nemlig professor fil. Dr. Janken Myrdal, Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala og museumsinspektør Anders Myrtue, Odense Bys Museer. I forbindelse med årsmødet blev også præsenteret en ny bog, nemlig Signe Trolle Gronemanns afhandling *Hvor tæt kan man komme?* med undertitlen *Tingsted sogn 1740-50*. Forfatteren præsenterede selv sit mikrostudie med spørgsmålet hvor tæt man kan komme på bøndernes liv i et tilfældigt sogn i en given periode. Det har mundet ud i en spændende analyse, hvor der er fokuseret på syv forskellige vinkler eller sager, hvor man kan få indblik i bøndernes handlinger og tanker. Metoden giver spændende resultater, men har også sine begrænsninger, specielt når man kun har en begrænset periode at arbejde med i en specialeafhandling. Men en af de ting, som står klart efter undersøgelsen er, at sognet ikke var en tilstrækkelig ramme for bøndernes liv – de agerede i mindre sammenhænge eller langt større. Årsmødet afrundes med en ekskursion til udvalgte landbohistoriske lokaliteter på Nordfalster, f.eks. Grimmelstrup, Vålse vig og Tingsted sogn lige uden for Nykøbing. Den ledes af Karl-Erik Frandsen, Bo Fritzbøger og Morten Stenak.

Udover Signe Gronemanns afhandling har Selskabet i årets løb udgivet 4 bøger. Den næste var den tidligere bebudede artikelsamling af S.P. Jensen med titlen *Fra stilstand til vækst. Studier i dansk landbrugs udvikling fra 1682 til 1914*, som er en samling af hans væsentligste landbohistoriske artikler samt en nyskrevet sammenfattende artikel. Vi markerede bl.a. hans forfatterskab på støttekredsårs mødet 2006, der fandt sted på hans hjemegn Stevns. Ugen efter vores årsmøde blev bogen præsenteret ved en velbesøgt reception på hans gamle arbejdsplads Axelborg. Her samledes landbohistorikere og landbrugsorganisationens folk, nuværende som gamle, i markeringen af hans forfatterskab. Bogen har samlet og gjort hans væsentligste artikler mere tilgængelige.

I midten af juni udgav Selskabet Hans V. Poulsens erindringsbog *Den gode vilje. En husmandsdreng fra Tåsinge fortæller om opvækst og ungdom*. Det sker af og til, at vi i Selskabet får erindringsmanuskripter ind – en kombination af at vi har aktive pensionister, der har tid til at nedfælde deres erindringer fra et landbrugsliv, og at de har lært at bruge en computers skriveprogram gør at vi ofte vurderer sådanne manuskripter. I de fleste tilfælde finder vi, at de ikke er egnede til en bredere kreds, enten fordi de er for dårligt skrevne, eller de er for indforståede eller at de er for slægtsorienterede. Men her var et manuskript, som vi vurderede kom udover disse kriterier. Det rummede velskrevne og præcise iagttagelser af landbolivet set fra en ung dreng og senere af en ung landmand, der drev sine forældres husmandsbrug videre midt på Tåsinge. Bogen blev præsenteret lokalt, nemlig i Landet Forsamlingshus midt på Tåsinge lørdag d. 20. juni i et samarbejde med det stedlige lokalhistoriske arkiv. Der var stuvende fuldt i lokalet – en lokalhistorisk udgivelse vækker altid lokal interesse, og også Dansk Landbrugs næstformand Ib W. Jensen var mødt frem og sagde et par ord. Bogen solgtes til særpris på dagen og sælges efterfølgende af arkivet samt den lokale DagligBrugs.

I begyndelsen af september udgav Selskabet den bebudede synopsieberetning fra det i 2005 afholdte symposium, der også gav navn til bogen *Landbrugshistorien på museum* med undertitlen

Beretning fra et symposium afholdt den 27-28. oktober 2005. Den blev ligesom symposiet redigeret af Irene Hellvik og Holger Villumsen på vegne af museernes landbrugspulje samt af Henrik Vensild og undertegnede på vegne af Selskabet. Det lykkedes at samle stort alle indlæg fra symposiet og udgive dem i en præsentabel bog med en række illustrationer. Det var meningen at præsentationen skulle have fundet sted under det nordiske symposium med omtrent samme emne, men desværre blev det aflyst p.gr.a. for lille deltagelse. I stedet mødtes de nordiske deltagere med Dansk Landbrugsmuseums inspektører, og ved Museets mellemkomst fik deltagerne bogen med hjem til udbredelse i Norden.

Den sidste bog, som vi har udgivet i årets løb er Adam Tybjerg Schackes let omarbejdede phd.afhandling, der har fået titlen *Gods, gårde og kulturlandskab. Besiddelsesforhold og godsstruktur i den sydlige del af Nørrejylland 1570-1788*. Bogen er et meget detaljeret studie over de væsentlige landbohistoriske emner, som titlen tilsiger, med basis i 1688-matriklen og med kronologisk udblik både før og efter. Det giver grundlag for at udtale sig om godsstrukturene og erkende, at Sydvestjylland i den første del af perioden var et ganske gennemreguleret landskab – på linie med de østeuropæiske godssystemer, præget af Gutswirtschaft. Dette styrkedes efter 1680'erne hjulpet godt på vej af lovgivningen i retning af store velarronderede godser. Først efter 1760 udviklede godserne sig bort fra den østeuropæiske model og nærmest opløstes i den vestlige del, hvilket varede noget tid i den øvrige del af landet. Bogen ledsages af en række fine kort og grafer i farver, der illustrerer udviklingen og den geografiske udbredelse og variation. Det sidste har specielt været muligt, da bogen har opnået støtte fra bl.a. Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation. Bogen blev præsenteret ved et julearrangement på Gl. Estrup i samarbejde med Herregårdscetret.

Om vores tidsskrift Landbohistorisk Tidsskrift kan jeg igen konstatere den glædelige situation, at det er på omdrejningshøjde. I 2007 er der kommet to numre, nummer 2007,1 som et blandet nummer med 3 større artikler om hhv. landboreformerne set fra et nordjysk gods, om dyrkningssystemer i Thy på baggrund af 1688-matriklen og endelig en artikel om fåreavl i Thy før og nu. Nummeret var desværre blevet noget forsinket, således at det først kom i efteråret. Til gengæld udkom 2007,2 omkring 1. december som et stort temanummer. Det handlede om engvanding, som blev belyst gennem to store artikler, en om engvanding på Lüneburger Heide med særligt henblik på inspiration fra Nedersachsen og Tyskland generelt til Danmark, og en artikel om engvandingen ved Varde Å-systemet – den indledtes med en større oversigt over emnets mangfoldighed og betydning og har derved mere end lokal interesse. De to artikler var store nok til at udfylde et nummer af tidsskriftet, men derudover havde redaktionen i samråd med bestyrelsen valgt at bringe den tidligere bebudede erindringsskrift af Laust, der var drænings- og engmester i Himmerland i anden halvdel af 1800-tallet. Vi mente, at dette interessante bidrag ville komme mere til sin ret i tidsskriftets temanummer end som et lille selvstændigt skrift.

I redaktionen er det bebudede skift sket. Adam Schacke har med færdiggørelse af 2007,1 forladt redaktionen og Morten Stenak er trådt ind i stedet og har indtaget rollen som den koordinerende hovedredaktør. Der skal lyde herfra lyde en stor tak til Adam for det store slidsomme arbejde, som du har påtaget dig siden 2002, og været med til at bringe tidsskriftet i så god gænge, at det har kunnet komme på omdrejningshøjde de seneste par år – det er blevet værdsat af vores samarbejdspartnere i Landbohistorisk Støttekreds. Redaktionsarbejde er på mange måder utaknemmeligt – der mangler hele tiden artikler, kolleger skal prikkes, og når de har givet tilsagn kommer de ikke til tiden. I din tid er der fra redaktionens side blevet lagt en linie, der betyder større arbejdsbyrder for redaktionen med både indholdsmæssig og sproglig korrektur samt fremfinden af illustrationer – et arbejde, som ikke bemærkes når det er fuldendt! Så meget desto større er glæden når de færdige produkter kommer på gaden. Derfor vil bestyrelsen også gerne sige dig en stor tak for din indsats.

Om fremtiden for tidsskriftet kan jeg røbe, at nr. 1 i 2008 er godt på vej og vil komme her senere i foråret, mens nr. 2 planlægges til efteråret.

Til alle vore udgivelser har vi modtaget støtte fra Landbohistorisk Støttekreds, og tilsvarende har vi modtaget støtte til udvalgte fra Fridlev Skrubbeltrangs Mindefond. Vi er meget taknemmelige over at have to trofaste støtter i arbejdet med udgivelse af landbohistoriske værker, hvilket i høj grad letter bestyrelsens arbejde.

Af kommende bogprojekter skal omtales flere i den rækkefølge, som de forventes at udkomme i. Langt fremme er publikationen Haus und Hof, som er et resultat af seminaret om Den slesvigske gård i 2004. Overinspektør Peter Dragsbo fra den arrangerende institution Museet på Sønderborg Slot er hovedredaktør af udgivelsen af bidragene, som sker på tysk med danske resumeer og med Boyens Verlag i Heide som hovedforlag. Selskabet er medudgiver og får nogle eks. til salg. Udgivelsen finder sted tirsdag d. 6. maj på Museumsberg i Flensborg.

Det næste projekt er udgivelsen af Nina Brandts omarbejdede phd-afhandling, der handler om økologisk jordbrug og specielt disse organisationers historie. Den giver en grundlæggende behandling af emnet og er rigt illustreret, og med den medvind som økologisk jordbrug har lige nu er forventningen, at den kan have aktuel interesse. Bogen præsenteres ved årsmødet i støttekredsen (mere herom senere).

Endvidere har vi også gang i redigeringen af Steffen Hahnemanns manuskript om selvejere i middelalderen og op i 1600-tallet i et område rundt om Østersøen, nemlig Lolland-Falster, Møn, Langeland, Tåsinge og Sønderjylland. Den har udviklet sig til en større sag, idet tanken var, at det først skulle omhandle Lolland og Falster, men drøftelser med forfatteren har gjort at undersøgelsesområdet er blevet udvidet. Det skal ikke være nogen hemmelighed, at der er stort redaktionsarbejde forbundet hermed, og at Carsten Porskrog her trækker et meget stort læs. Vi forventer en udgivelse sidst på året.

En udgivelsesdato er der også sat på et manuskript udarbejdet af museumsinspektør Linda Klitmøller, Museet på Sønderkov. Det hedder *Som en skorsten* og handler om uddannelsen af mejerister 1887-1972 – med udgangspunkt i Ladelund mejeriskole, men med et landsdækkende overblik. Afhandlingen er udarbejdet med støtte fra bl.a. Mejeriforeningen og Kulturarvsstyrelsen og danner kronen på mange års indsats. Udgivelsen finder sted medio november.

Dernæst har vi flere andre projekter, som der arbejdes med. Det skal nævnes, at der er gang i en gammel LHS-sag, nemlig udgivelse af ældre tingbøger. Et mindre projekt er Ølstykke herreds tingbog i årene 1657-1661 (svenskekrigenes tid) – der mangler endnu finansiering af arbejdsindsatsen før det kan blive realistisk. Et andet og noget større projekt er Holman herreds tingbøger fra 1661 og frem til 1700. En ivrig lokalhistoriker har transskriberet tingbøgerne, men vi er endnu ikke gået i realitetsforhandlinger med ham. Oplagt vil jo være at tænke på en digital udgivelse lagt på nettet frem for at tænke i en bog.

Endvidere har vi også gang i en anden typisk LHS-sag, nemlig udgivelse af bondedagbøger. Vi er i kontakt med den person, som er i gang med at bearbejde en bonde- og skipperdagbog fra Farø. Endnu er det uvist hvad det ender med.

Derudover har bestyrelsen haft flere andre manuskripter under overvejelse til udgivelse, men af forskellige grunde fundet at de ikke var velegnet til udgivelse i LHS-regi.

Vi har i årets løb holdt 3 bestyrelsesmøder (10-5, 12-10, 29-2), og derudover korresponderet over email. Der skal ingen tvivl være om, at det har været et travlt år med hele 5 udgivelser, en række på vej samt en del afviste projekter. Udgivelseskadencen er også i overkanten af hvad vi nok egentlig magter rent arbejdsmæssigt – nogle projekter er selvfølgelig nemmere end andre ud fra et redaktionelt synspunkt. Men medvirkende til at gøre kadencen så høj er egentlig, at trykkeomkostningerne er blevet relativt beskedne, således at vi kan få pæne produkter ud på bogmarkedet. Dette være sagt for at forventningerne til de kommende år ikke skrues for højt i vejret.

Jeg er i den forbindelse også nødt til at omtale en omstændighed, som er kommet til os udefra, nemlig de såkaldte autoritetslister for universitetsforskere publiceringer. En forudsætning for at

en forsker kan få en udgivelse til at tælle som 'forskning' er, at forlaget eller tidsskriftet står på en godkendt autoritetsliste. Hvis ikke det er tilfældet, er udgivelsen blot at regne som 'formidling', og da kun forskning tæller i den fordeling, hvorefter fremtidige forskningsmidler fordeles, er det givet hvad universitetsforskere må prioritere. Vi har sørget for at både tidsskriftet og forlaget er kommet på den godkendte liste. Men det indebærer nogle krav til vores publiceringer, f.eks. at uafhængige forskere har vurderet publikationerne. Uafhængig må i vore tilfælde forstås som udenfor redaktionen, da vi ikke burde kunne finde mange kvalificerede forskere uden for Selskabet, der kan vurdere landbohistorisk forskning. Hvad tidsskriftet angår, er vi jo begyndt på at leve op til kravene om peer-review og engelske abstrakts som forskningsrådet har krævet. Det forlyder gennem dagspressen, at der for den kommende periode stilles yderligere krav, der synes uacceptable for den beskedne støtte vi får, nemlig at tidsskriftet inden for et år skal være frit tilgængeligt på internettet. Det kan være dødsstødet for papirudgaven, da vi så næppe får mange abonnenter, men lad os nu se: det er en sag vi har fælles med mange andre humanistiske tidsskrifter.

Hvad bogsalget angår, har vi fortsat vores samarbejde med Dansk Landbrugsmuseum herom. Efter aftale varetager de alle udsendelser, herunder også af anmeldereksemplarer og eksemplarer til Selskabets medlemmer. I forhold til sidste års beretning skal jeg følge op med at fortælle om forholdet til boghandlerne. Samarbejdet fortsætter næsten uændret, således at vi har valgt at følge den regel, som samhandelsreglerne foreskriver, nemlig at vi sender portofrit til de enkelte boghandlere. I forhold til vores eget bogsalg, hvor kunderne jo betaler porto en overi bogprisen, får bogkøberne hos boghandlerne en lidt billigere bog, men forhåbentlig får de den hurtigere gennem direkte salg (over internettet). Vi har ikke seriøst overvejet andre muligheder som at lade vores salg foregå gennem DBK-bogdistribution eller en tilsvarende organisation, da vi ønsker selv at styre f.eks. vores lagerbeholdning (i samarbejde med Dansk Landbrugsmuseum). Vi har igen i år forsøgt at gøre os synlige i særskilte annoncer, konkret gennem et samarbejde med Kristeligt Dagblad, hvor vi dels havde en annonce i deres historie-kanon tillæg op til efterårsferien, dels havde en helsides annonce i deres bogtillæg, der blev uddelt på Bogmessen i Forum.

Også vores sekretariat ligger hos Dansk Landbrugsmuseum, som modtager alle officielle breve stilet til selskabet og ligeså udsendelser til vores medlemmer. I den forbindelse er der god grund til at dvæle lidt ved vores hjemmeside, som har fået en opdatering i det forgangne år. For det første er forsiden udseende blevet ændret let, med en tilføjelse af en særlig boks for nedsatte bøger. Det skulle gøre det mere bekvemt og synligt at lancere nedsættelser af bøger. Men mere væsentligt er, at vi nu har fået en medlemsside under fanen for Selskabet. Her fremgår, hvem der er medlemmer af Selskabet (hvis man ønsker det). Man kan ligeledes aktivt styre sine egne medlemsoplysninger, ændre dem hvis det er nødvendigt, og bestemme hvilke ting, der skal være synlige. Ligeledes kan man kategorisere sine interessefelter, således at andre kan søge efter medlemmer med bestemte interesser. Det er et forsøg på at synliggøre medlemskredsen overfor en større kreds af interesserede, ligesom det også er meningen at lette opdateringen af egne oplysninger. Medlemmer uden adgang til internet skal dog ikke føle sig fortabt: man kan stadig få tilsendt alm. papirbreve, ligesom sekretariatet tager imod ændringer af medlemsoplysninger (formanden kan også være behjælpelig hermed, også med at opdatere internetoplysningerne). Ca. halvdelen af medlemmerne har taget godt imod initiativet og været inden og justere oplysningerne. Endnu er sekretariatet ikke fuldt koblet på denne funktion, men det er meningen at det selv skal kunne trække f.eks. opdaterede email-oplysninger ud og sende mails ud (og tilsvarende adresser på dem der skal have brev) – indtil videre foregår det via formanden.

Årsmødet i Landbohistorisk Støttekreds er i år planlagt til torsdag d. 29. maj på Frilandsmuseet ved Lyngby, hvor vi som omtalt skal have en bogpræsentation, dernæst årsmødet og sluttelig rundvisning og fortælling i muset ved stedlige museumsinspektører. Nærmere invitation følger senere.

Til slut vil jeg gerne takke mine kolleger i bestyrelsen for et godt samarbejde.

Per Grau Møller

Der var ingen bemærkninger til formandens beretning, som blev godkendt enstemmigt

2. Kassererens beretning

Kassereren gennemgik regnskabet, som nylig var kommet fra revisionsfirmaet. Det udviser samlede indtægter på 710.934 og udgifter på 741.805 kr. og dermed et underskud på 30.916. Endda indgår under indtægter tilbageførsel af et skyldigt beløb på 20.000, da dette har henstået i flere år uden at blive fordret. Dermed er der umiddelbart et driftsunderskud på ca. 50.000.

Kassereren redegjorde dog i sin mundtlige beretning for, at der mangler et tilskud på 40.000 kroner til en bog under indtægter. Indregnes dette, fremstår et nominelt overskud på ca. 10.000 kroner og et reelt driftstab på ca. 10.000 kroner.

Regnskabet var ikke fremkommet tidligt nok til at være sendt til de interne revisorer. Med forbehold af disses godkendelse, godkendte årsmødet regnskabet.

3. Optagelse af nye medlemmer

Der var stillet forslag om optagelse af cand. scient. Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen, Holbæk. Det blev motiveret som følger:

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen (født 1968) er cand.scient. i Geografi og Historie fra Roskilde Universitetcenter (2004), og han forventes at skulle forsvare sin netop afleverede ph.d.-afhandling i løbet af foråret på Institut for Historie, Syddansk Universitet, Odense. Han har været særdeles produktiv i forholdt til artikler inden for hans hovedinteresseområder: Landbrugs- og bebyggelseshistorie, historisk-geografi samt kirke- og klosterhistorie. Jakobsens speciale havde titlen "*Middelalderens landbrug og bebyggelse - En statistisk-geografisk undersøgelse af landbrugs- og bebyggelsesforholdene i NV-Sjælland gennem vikingetid, middelalder og tidlig moderne tid*", mens ph.d.-afhandlingen har titlen "*Prædikebrødrenes samfundsrolle i middelalderens Danmark*".

Af landbohistoriske artikler kan bl.a. nævnes to i Bol&By / Landbohistorisk Tidsskrift: "*Torperne - marginale udflytterbebyggelser eller begunstigede agerbrugsbyer?*" (2003) og "*Landbrug i 1600-tallets Nordvestsjælland - Et eksempel på regionalkomparativ analyse af matriklerne 1662 og 1688*" (2005). Jakobsens interesse for stednavne som kilde til den vikingetidige og middelalderlige bebyggelsesekspansion har resulteret i to artikler NORNA-serien: "*De danske torp-landsbyers jordbundsforhold*" (2003) og "*Danske sted-bebyggelser - en bebyggelsesgeografisk undersøgelse af to danske sted-bygder (Midtsjælland og Vendsyssel)*" (2006). Dertil skal nævnes "*Da Stavns Fjord skulle drænes - glimt fra forarbejdet til inddæmningen af Stavns Fjord på Samsø*" (Århus Stifts Årbøger 2002), hvor interessen for historisk-geografi trækker Jakobsen op til moderne tid. Endelig er der, jævnfør nedenstående, flere publikationer på vej.

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen har således ikke kun vist sig at være en produktiv artikel-skriver: Han har også vist et stort kendskab til den eksisterende landbohistorie samt en evne og vilje til at være med til at forny denne gennem hans alsidige og tværfaglige tilgang til kilderne.

Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen blev enstemmigt optaget

4. Eventuelt

Intet

Før årsmødet havde de fleste deltagere besøgt Skjern kirke, hvor Carsten Porskrog Rasmussen fortalte om Skjern gods, og Nørre Tulstrup, hvor Birgit Løgstrup fortalte om fæstebonde Christen Andersen, hvis dagbog selskab har udgivet.

På Foulum blev selskabet modtaget af forskningsleder Tommy Dalgaard, der bød velkommen og præsenterede Det jordbrugsvidenskabelige Fakultet, Århus Universitet.

Efter årsmødet berettede seniorforsker Torkild Liboriussen, Institut for Genetik og Bioteknologi, om bevaring af gamle danske husdyracer, og seniorforsker Mogens Greve, Institut for Jordbrugsproduktion og Miljø om sit arbejde med 1844-matriklen. Til sidst fremviste Forsøgsleder Ejner Serup dele af husdyrforsøgsområdet og viste fodringsforsøg på kvæg.

Ref. Carsten Porskrog Rasmussen